

TEMAT:

Geografia Europy

Poziom nauczania: VI klasa szkoły podstawowej

Odniesienie do podstawy programowej: (*fragment*): dz. VII, pkt 9 Uczeń: określa podobieństwa i różnice między wielkimi miastami Europy: Londynem i Paryżem; porównuje cechy rolnictwa Danii i Węgier

Wybór materiałów do zestawu: Tadeusz Rudzki (wikipedysta TR).

Redakcja i opracowanie: Klara Sielicka-Baryłka

Korekta i redakcja: wikipedysta Marcowy Człowiek

Skład: Marek Kozakowski

Autorzy zdjęć w Wikimedia Commons:

Udział gruntów ornych... – mapa, Roke~commonswiki / CC BY 3.0, *Pole rzepaku w Rødvig*, Guillaume Baviere / CC BY-SA 2.0, *Pola uprawne na wyspie Møn*, Rene.kernen / CC BY 3.0, *Młyn zbożowy w Danii*, 7alaskan / CC BY 3.0, *Zbiór winogron na Węgrzech*, T.MESE / CC BY-SA 4.0, *Susząca się papryka w Fertöd*, Zairon / CC BY 3.0, *Żniwa na Węgrzech*, FOTO:Fortepan – ID 27253, ofiarodawca: Konok Tamás id. / CC BY 3.0, *Pałac Westminsterski w Londynie*, Mike Gimelfarb / domena publiczna, *British Museum w Londynie*, Ham / CC BY 3.0, *Siedziba Zgromadzenia Narodowego w Paryżu*, Jebulon / CC0 1.0, *Muzeum Luwr w Paryżu*, Benh LIEU SONG / CC BY 3.0

Fotografia na okładce: NASA, domena publiczna

Wikieszty to projekt realizowany od kwietnia 2020 r. przez Wikimedia Polska i wikipedystów – wolontariuszy.

Rolnictwo Danii i Węgier

kliknij zdjęcie, aby powiększyć

Rolnictwo – obok przemysłu i usług – jest jednym z trzech podstawowych sektorów gospodarki. Jak się wkrótce przekonamy jest ono najbardziej uzależnione od lokalnych warunków. Dlatego porównanie rolnictwa w różnych państwach może być wartościowym doświadczeniem dla każdego, kto pragnie lepiej zrozumieć świat. Nauczmy się dziś tego na przykładzie Danii i Węgier. Są to kraje o wiele mniejsze od Polski: powierzchnia Danii wynosi około 43 098 km², powierzchnia Węgier to w przybliżeniu 93 030 km², a Polski 312 696 km². Czyli suma powierzchni Danii i Węgier i tak byłaby mniejsza od połowy terytorium Polski.

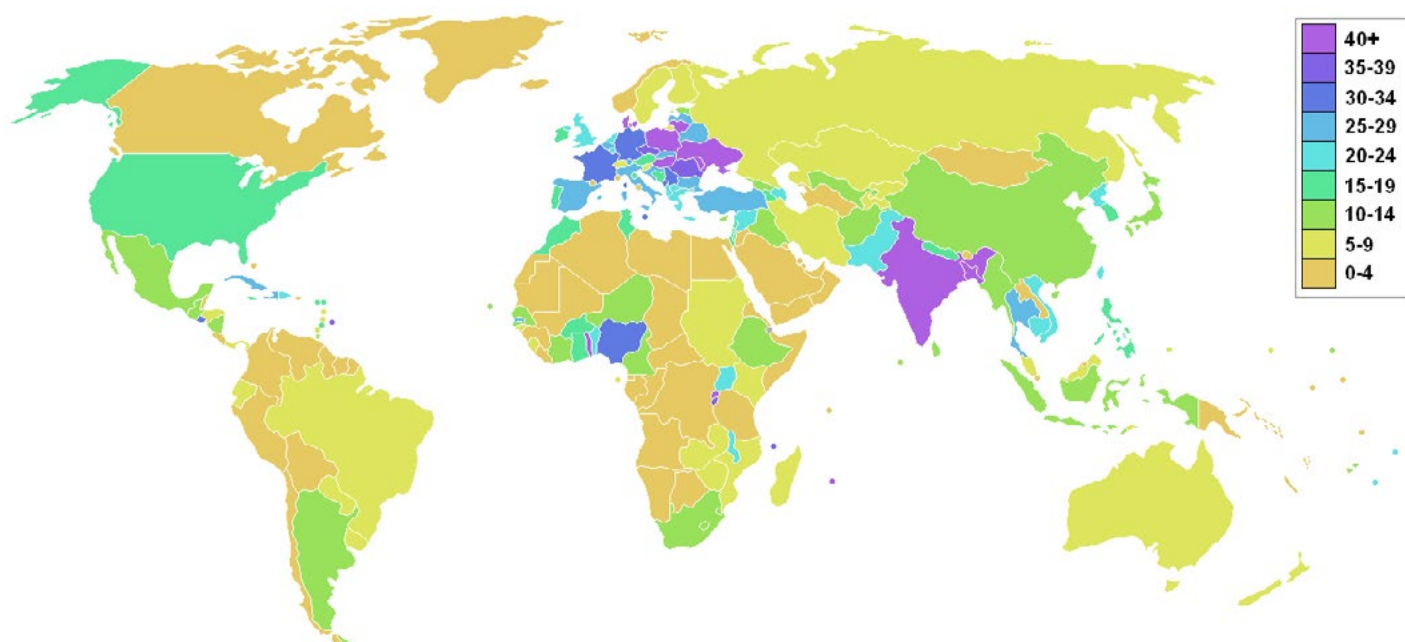

Do przemyślenia: czy lepiej jest żyć w małym, czy w dużym państwie? Jeżeli jedna z tych możliwości ma wyraźną przewagę nad drugą, dlaczego nie wszystkie państwa są podobnych rozmiarów?

W obu krajach uprawia się rozmaite gatunki owoców i warzyw. Na północy Europy, gdzie znajduje się Dania, pola uprawne leżą często niedaleko brzegu morza. Z bliskości Oceanu Atlantyckiego wynika klimat umiarkowany ciepły typu morskiego, charakteryzujący się łagodnymi zimami, dosyć chłodnymi latami i znaczną wilgocią. Takie warunki pozwalają na uprawę zbóż, ziemniaków, buraków, złocistego rzepaku. Z kolei Węgry (klimat umiarkowany ciepły, ale z cechami kontynentalnego: gorące lata, niekiedy surowe zimy, niewielkie opady) oprócz zbóż, buraków i słoneczników mogą chwalić się papryką – wysokie temperatury umożliwiają uprawę tego „narodowego” warzywa na dużą skalę. To samo dotyczy winogron i dlatego winnice węgierskie są słynne na całym świecie. Tokaj to cenna odmiana wina, podawana na wykwintnych przyjęciach i opisywana w książkach. Jest on wytwarzany właśnie na Węgrzech.

Praca z mapą: obejrzyj ilustrację poniżej, znajdź na niej Danię i Węgry. Jakie wspólne cechy, według mapy, ma rolnictwo w tych dwóch państwach? O czym może to świadczyć? Znajdź i nazwij inne państwa należące do tej samej grupy.

Udział gruntów ornych w powierzchni państw na świecie – grafika z 2006 r.

Ponieważ Dania już w 1973 została członkiem Wspólnot Europejskich (obecnie: Unia Europejska), tamtejsze rolnictwo uzyskało łącznie znacznie większą pomoc finansową niż na Węgrzech, które dołączyły do Unii dopiero w 2004 roku (równocześnie z Polską). Ponadto od zakończenia II wojny światowej Węgry pozostawały w tak zwanym Bloku Wschodnim, czyli w grupie państw politycznie i gospodarczo związanych z ZSRR. W tych krajach istniały rządy autorytarne, sprawujące centralną kontrolę nad gospodarką, i dlatego rozwijały się one wolniej niż państwa Europy Zachodniej. Skutki takiej sytuacji odbijają się między innymi w zaawansowaniu maszyn używanych w rolnictwie, wykorzystaniu energii odnawialnej, a także w rozwoju badań naukowych nad sposobami prowadzenia upraw.

Czy wiesz, że:

...w węgierskiej miejscowości Kalocsa co roku odbywa się Festiwal Papryki?

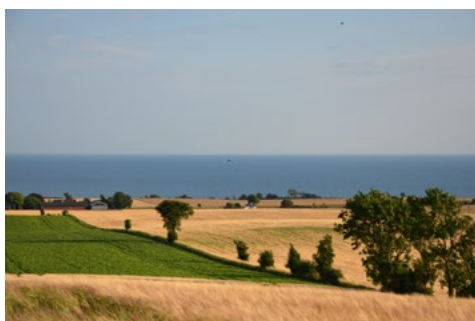
Więcej informacji i obszerną **sekcję źródeł 1, 2** znajdziesz w Wikipedii w artykułach o [gospodarce Danii](#) i [gospodarce na Węgrzech](#).

Rolnictwo w Danii i na Węgrzech

kliknij zdjęcie, aby powiększyć

Pole rzepaku w Danii

Pola uprawne w Danii

Młyn zbożowy w Danii

Zbiór winogron na Węgrzech

Susząca się papryka, Węgry

Żniwa na Węgrzech, 1938 r.

Zobacz więcej zdjęć związanych z rolnictwem w [Danii](#) i [na Węgrzech](#)
– znajdziesz je w siostrzanym projekcie Wikipedii, **Wikimedia Commons!**

Wielkie miasta Europy: Londyn i Paryż

Na pierwszy rzut oka – inaczej niż uprawy rolne – wielkie miasta są zwykle podobne jedno do drugiego. I tu jednak badania porównawcze mogą doprowadzić do ciekawych wniosków. Spójrzmy na Londyn (stolicę Wielkiej Brytanii) i Paryż (stolicę Francji). Co łączy te dwa miasta? Oba są wielkimi stolicami państw i oba leżą nad dużymi rzekami: Londyn nad Tamizą, Paryż nad Sekwaną. Oba są pełne znanych atrakcji turystycznych. W obu jest rozbudowana komunikacja miejska charakterystyczna dla dużych miast: wiele linii metra, różnego rodzaju pociągi podmiejskie oprócz autobusów (powszechnie kojarzone z Londynem są czerwone, dwupiętrowe autobusy!). W obu miastach znajdziemy też dziesiątki muzeów ze wspaniałymi kolekcjami sztuki, zbiorami etnograficznymi i podobnymi. Słynny obraz „Słoneczniki” autorstwa Vincenta van Gogha? Londyn. Znana wszystkim „Mona Lisa”? Paryż.

kliknij zdjęcie, aby powiększyć

Pałac Westminsterski w Londynie (siedziba parlamentu)

British Museum w Londynie

Przypomnij sobie lub wymyśl: dlaczego wielkie miasta zazwyczaj są położone nad rzekami? Czy potrafisz przytoczyć wyjątki?

Jeśli chcemy znaleźć różnice między Londynem a Paryżem, zwróćmy uwagę, oprócz różnych języków oficjalnych (angielski – francuski), na ruch uliczny: w Londynie, podobnie jak w całej Wielkiej Brytanii, obowiązuje ruch lewostronny. Londyn uważa się w większym stopniu za centrum finansowe Europy, a Paryż – za centrum kulturalne, modowe, wypoczynkowe.

Pałac Bourbonów w Paryżu (siedziba Zgromadzenia Narodowego)

Muzeum Luwr w Paryżu

Czy wiesz, że:

...w Paryżu tworzyli swoje dzieła wybitni Polacy: Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Fryderyk Chopin, Krzysztof Kieślowski, Olga Boznańska?

...w Londynie natomiast od roku 1940 do 1990 działał Rząd Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie?

Więcej informacji i obszerną **sekcję źródeł 1, 2** znajdziesz w Wikipedii w artykule na temat [Londynu](#) i w artykule o [Paryżu](#).

Materiały uzupełniające

Ralph Waldo Emerson, amerykański pisarz i poeta, tak porównał Londyn i Paryż:

Między Londynem a Paryżem jest taka różnica, że Paryż jest dla cudzoziemców, a Londyn dla Anglików. Anglia zbudowała Londyn na swój własny użytek, a Francja zbudowała Paryż dla całego świata.

Więcej słynnych cytatów na temat [Londynu](#) i [Paryża](#) znajdziesz w siostrzanym projekcie Wikipedii, Wikicytatach!

Propozycja lekcji/działania na bazie wikizeszytu

Przeczytaj opis wyścigów konnych w Paryżu w XIX wieku, autorstwa Henryka Sienkiewicza. Znajdziesz go w [Wikiźródłach](#). Spróbuj opisać atmosferę, jaka panowała podczas tego wydarzenia sportowego. Czy znajdziesz fragmenty pokazujące, jak ważna dla ówczesnych bogaczy była kwestia mody? Czy uważasz, że rozrywki tego typu miały korzystny wpływ na rozwój społeczeństwa? Początek tego *Listu Litwosa* z Paryża („Litwos” – pseudonim używany przez autora) brzmi następująco:

Jeśli wyścigi w naszej skromnej Warszawie są uroczystością wielkiego świata, łatwo możecie zrozumieć, jaką rolę grają w Paryżu, a zwłaszcza, jaką odegrały w tym roku, w którym wystawa zgromadziła setki tysięcy cudzoziemców ze wszystkich stron świata.